

De naamgever van de Kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*)

FIGUUR 1

Vanaf een foto kan de Kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*) in hangbeeld vaak al worden herkend door de poten die dicht bij elkaar staan, terwijl bij de Grote hoefijzerneus (*Rhinolophus ferrumequinum*) de poten meestal veel verder uit elkaar staan (foto: © Lena V. Godlevska).

Peter H.C. Lina, Naturalis Biodiversity Center, Postbus 9517, 2300 RA Leiden, e-mail: peter.lina@naturalis.nl

Bij het in een publicatie vermelden van een soortnaam is het gebruikelijk om daar bij de eerste keer de wetenschappelijke naam aan toe te voegen. De vermelding wordt eventueel aangevuld met de naam of namen van de personen die de soort voor het eerst hebben beschreven en de soort daarbij een binaire wetenschappelijke naam hebben gegeven. Daaraan wordt gewoonlijk ook het jaar toegevoegd waarin dit heeft plaatsgevonden. Dat was voor de Kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*) meer dan 200 jaar '(Bechstein, 1800)' maar uit onderzoek is gebleken dat het '(Borkhausen, 1797)' moet zijn. Ruim 200 jaar na de eerste beschrijving van de soort wordt de juiste naamgever hierbij alsnog gerespecteerd.

NAAMGEVING

Het is algemeen bekend dat de Zweed Carl von Linné, die bekend is onder zijn gelatiniseerde naam Carolus Linnaeus, de basis heeft gelegd voor de binaire wetenschappelijke benaming van soorten (zie kader). De betekenis van Linnaeus voor de biologie vindt onder meer zijn neerslag in de talloze (wetenschappelijke) referenties. De bekendheid van de meeste gevers van wetenschappelijk soortnamen aan nieuw beschreven soorten is echter vaak beperkt. Er wordt meestal vanzelfsprekend vanuit gegaan dat zij inderdaad de werkelijke gever van de wetenschappelijke naam van een soort zijn en dat is ook vrijwel altijd het geval. Slechts een enkele keer gaat het mis en wordt dat niet of mogelijk pas na lange tijd opgemerkt, vooral als de soortbeschrijving al lang geleden is gepubliceerd. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de Kleine hoefijzerneus.

VOORKOMEN VAN DE KLEINE HOEFIJZERNEUS

SCHÖBER (1998) heeft de verspreiding en de mate van achteruitgang van de verschillende meta-

populaties van de Kleine hoefijzerneus uitvoerig beschreven. Voor wat de Nederlandse populatie betreft geeft VAN DER COELEN (2010) een goed overzicht van het historisch voorkomen en de dramatische neerwaartse bestandsontwikkeling in Zuid-Limburg tot de laatste waarneming in 1983 [figuur 1]. Gezien de zeer beperkte actieradius van de Kleine hoefijzerneus tussen zijn zomer- en winterkwartieren, de geringe omvang van zijn foerageergebieden, zijn geringe migratiecapaciteit en de grote afstand tot de dichtstbijzijnde levensvatbare populaties buiten Nederland zal de Kleine hoefijzerneus in Nederland waarschijnlijk geen levensvatbare populatie meer kunnen opbouwen. De Kleine hoefijzerneus moet dus in Limburg en Nederland helaas als uitgestorven worden beschouwd [figuur 2].

plaatsnaam. Zelfs in de jaren zestig van de 19^e eeuw kwam dit nog voor.

WAS BECHSTEIN INDERDAAD DE NAAMGEVER?

In 2006 publiceerde de Russische vleermuisonderzoekster Eugenia Kozhurina, verbonden aan het Severtsov Instituut voor Ecologie en Evolutie in Moskou, in het tijdschrift *Plecotus* et al. een artikel waarin zij aantoonde dat de eerste beschrijving en geveer van de wetenschappelijke soortnaam *hipposideros* aan de Kleine hoefijzerneus niet Bechstein was, maar moest worden toegeschreven aan Morris Balthasar Borkhausen (KOZHURINA, 2006). Volgens haar

DE WETENSCHAPPELIJKE GESCHIEDENIS

De populatiestatus van de Kleine hoefijzerneus is in Nederland dan wel geschiedenis geworden, maar er is ook nog een andere geschiedenis die aan deze soort kleef en die meer dan 200 jaar onopgemerkt is gebleven. Sinds ongeveer het begin van de 19^e eeuw is de wetenschappelijke soortnaam *hipposideros* voor de Kleine hoefijzerneus in talloze publicaties en zelfs nog tot nu toe vrijwel steeds verbonden aan de soortauteur Bechstein, met daaraan gekoppeld het jaartal 1800. Johann Matthäus Bechstein [figuur 3] publiceerde in respectievelijk 1799 en 1800 de Duitse vertaling en bewerking van de twee delen van Thomas Pennants 'A History of Quadrupeds' (PENNANT, 1781). In zijn in 1800 verschenen tweede deel van deze vertaling beschrijft Bechstein kort de kenmerken van de Kleine hoefijzerneus en vermeldt deze onder de wetenschappelijke naam *Vespertilio Hipposideros*. In Pennants werk wordt echter alleen maar gesproken over een grote en een kleine variant van een hoefijzerneus, zonder vermelding van een Engelse naam voor beide varianten en eveneens zonder wetenschappelijke namen daarvoor. De Kleine hoefijzerneus is met de beschrijving door Bechstein duidelijk als soort toegevoegd in de Duitse vertaling en bewerking. Het was in die tijd gebruikelijk om de wetenschappelijke soortnamen met een hoofdletter te laten beginnen, zeker als zo'n soortnaam was afgeleid van een persoons- of

FIGUUR 2

De Kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*) is sinds 1983 uit Nederland verdwenen en de kans dat de soort zich weer vestigt met een levensvatbare populatie wordt gering geacht (foto: © Lena V. Godlevska).

FIGUUR 3

Johann Matthäus Bechstein (1757-1822) beschreef in 1789 de Kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*) wel als eerste, maar zonder aan de soort een wetenschappelijke naam toe te kennen. Daarmee verkreeg hij achteraf niet het auteurschap van de soort (kopergravure: Emil Eugen Sachsse).

De 'International Code of Zoological Nomenclature'

De 'International Code of Zoological Nomenclature' (hierna genoemd de Code) is gebaseerd op de door Linnaeus ontwikkelde binaire (tweedelige) naamgeving van planten en dieren. Ze kan worden beschouwd als een wetboek voor wetenschappelijke naamgeving van soorten. Hierin worden onder meer de procedures voorgeschreven voor het geven van wetenschappelijke namen aan diersoorten, eventueel noodzakelijke wijzigingen en aanpassingen van die namen en taalkundige voorwaarden waaraan wetenschappelijke soortnamen moeten voldoen. Zo schrijft de huidige Code voor dat wetenschappelijke soortnamen altijd met een kleine letter moeten beginnen, ook als deze zijn afgeleid van een persoons- of plaatsnaam en dat de naam van een genus en de taxa daarboven met een hoofdletter dienen te beginnen.

Niet alleen Linnaeus heeft zich bezig gehouden met de ontwikkeling van het geven van wetenschappelijke namen aan taxa, maar ook zijn landgenoot Carl Alexander Clerck publiceerde al voor de arbitraire inwerkingtreding van de Code een werk waarbij hij gebruik maakte van binominale wetenschappelijke namen (CLERCK, 1757). De datum 1 januari 1758 is in de Code arbitrair vastgelegd als de datum waarop de Code met terugwerkende kracht in werking is getreden. Linnaeus' 10^e editie van zijn *Systema Naturae* en Clerck's werk uit 1757 worden op grond van de Code geacht dus op 1 januari 1758 te zijn gepubliceerd. In de eeuw volgend op Linnaeus's publicatie van zijn *Systema Naturae* was er nog geen sprake van een eenduidige en consistente toepassing van de binaire naamgeving en werd de noodzaak voor vastgestelde regulering van de nomenclatuur steeds dringender. In een reeks van internationale congressen werd getracht dit te bewerkstelligen. Pas in 1961 verscheen de eerste editie van de Code onder de huidige naam, die werd opgevolgd door twee verbeterde edities die uiteindelijk leidden tot de huidige vierde editie die op 1 januari 2000 in werking is getreden.

Wetenschappelijke namen dienen volgens de Code te worden gespeld in de 26 letters van het Latijnse alfabet, inclusief de letters j, k, w en y. De wetenschappelijke naam kan afgeleid zijn van het Latijn, Grieks of elke andere taal, zelfs als een taal geen alfabet heeft. Het is daarom beter om te spreken van een wetenschappelijke naam dan van een Latijnse naam. De Code bevat verplicht na te leven artikelen en daarnaast aanbevelingen.

De Code regelt niet alleen de procedures voor het tot stand komen van wetenschappelijke namen, maar geeft ook regels over de wijze van vermelden van de auteurs die soorten voor de eerste maal hebben beschreven en daarbij een wetenschappelijke naam hebben gegeven, alsmede de datum (het jaar) waarop dat heeft plaatsgevonden. Ook wordt erop ingegaan wanneer auteursnamen en het jaartal bij een wetenschappelijke soortnaam al dan niet tussen haakjes moeten worden geplaatst. De haakjes hebben in die gevallen dus geen typografische maar een functionele betekenis. Een echt wetboek dus, met zijn eigen complexiteiten.

had Borkhausen de Kleine hoefijzerneus al in 1797 beschreven [figuur 4] en daaraan de wetenschappelijke naam *Noctilio Hipposideros* gegeven (BORKHAUSEN, 1797). Kozhurina had het bij het rechte eind en het is aan haar te danken dat na meer dan 200 jaar Borkhausen wordt erkend als de gever van de wetenschappelijke naam aan de Kleine hoefijzerneus. Het moet dus voortaan zijn: *Rhinolophus hipposideros* (Borkhausen, 1797). Naam en jaar van beschrijving

moeten in dit geval tussen haakjes worden geplaatst omdat de soort niet meer zijn oorspronkelijk gegeven genusnaam *Vespertilio* draagt, een voorschrift uit de 'International Code of Zoological Nomenclature' (zie kader).

Het tijdschrift *Plecotus* et al. heeft zijn verspreiding vooral onder lezers die aan vleermuizen werken in landen van de voormalige Sovjet-Unie en is daarbuiten maar sporadisch beschikbaar. Het zal daarom waarschijnlijk nog jaren duren voordat Borkhausen zijn 'eerherstel' ten aanzien van de Kleine hoefijzerneus volledig heeft gekregen.

Iets soortgelijks heeft zich ook voorgedaan met de Vale vleermuis (*Myotis myotis*) die gedurende 115 jaar ook aan Bechstein is toegeschreven. Maar Gerit Miller heeft dat in een publicatie van zijn hand teruggedraaid naar Borkhausen, echter zonder daarop een toelichting te geven (MILLER, 1912). Deze correctie naar de werkelijke eerste auteur heeft dus in alle stilte plaatsgevonden. Kennelijk was Miller bekend met de werken van BORKHAUSEN (1797) en BECHSTEIN (1800), maar was het hem niet opgevallen dat ook de Kleine hoefijzerneus op naam van Borkhausen moest worden gesteld. Dat heeft Kozhurina dus gecorrigeerd (KOZHURINA, 2006).

WAS BECHSTEIN TOCH DE EERSTE?

In de jaren 1789-1795 heeft Bechstein een serie van vier boeken gepubliceerd over de zoogdieren en vogels van Duitsland. In het eerste deel beschrijft hij de zoogdieren, waarbij bij elke soort de Duitse, Franse, Engelse en de wetenschappelijke naam worden vermeld (BECHSTEIN, 1789). Bij de wetenschappelijke namen zijn ook de namen van de naamgevers opgenomen. Na zijn uitvoerige beschrijving van de Grote hoefijzerneus geeft hij een korte beschrijving van zijn waarnemingen en de kenmerken van de Kleine hoefijzerneus. Van de laatste soort gebruikt hij slechts de Duitse naam en niet, zoals elders in zijn boek, ook een wetenschappelijke, Franse en Engelse naam. Daar had hij kennelijk geen referenties voor. Dit betekent dat Bechstein hiermee wel de Kleine hoefijzerneus voor het eerst heeft beschreven, maar daarbij heeft verzuimd de soort een wetenschappelijke naam toe te kennen. Bechstein geeft dus wel een goede beschrijving om de soort als zodanig te kunnen herkennen, maar laat deze beschrijving niet vergezeld gaan van een binaire wetenschappelijke naam. Daarmee is zijn eerste beschrijving volgens de Code niet aanvaardbaar. In de periode 1801 tot en met 1809 heeft Bechstein zijn eerder genoemde vier boeken opnieuw in veel uitgebreidere en herziene vorm uitgegeven. In het dan omvangrijkere eerste deel (BECHSTEIN, 1801), dat ook weer de zoogdieren van Duitsland behandelt, beschrijft hij wederom de Kleine hoefijzerneus, maar nu wel met de weten-

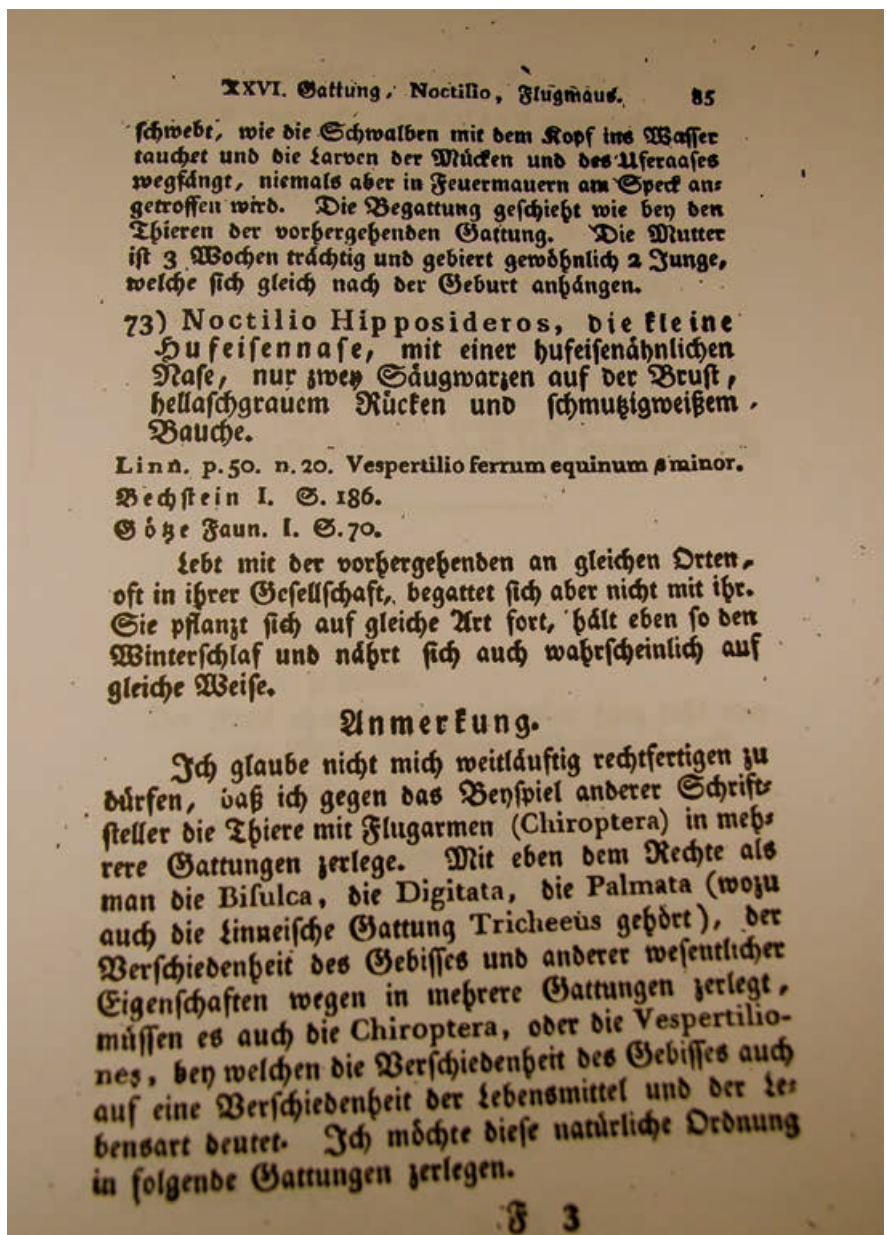
schappelijke naam *Noctilio Hipposideros*, de volledige wetenschappelijke naam die Borkhausen in 1797 eerder ook al aan de soort had gegeven. Dat zou kunnen betekenen dat Bechstein achteraf erkent dat Borkhausen de soort als eerste met een wetenschappelijke naam heeft beschreven, hoewel hij Borkhausen niet als naamgever van de soort vermeld. Daarna ging het meer dan 200 jaar mis met een onterechte verwijzing naar 'Bechstein, 1800'.

DE ONTKENNING

Zes van de 22 vleermuissoorten die in Nederland zijn waargenomen (en waarvan het grootste deel nog steeds voorkomt) zijn door Heinrich Kuhl [figuur 5] in zijn befaamde boek 'Die deutsche Fledermäuse' (KUHLE, 1817) voor het eerst beschreven en van een wetenschappelijke naam voorzien.

Daarnaast beschreef hij enkele andere soorten die toen van Duitsland bekend waren, waaronder de Grote hoefijzerneus. Hoewel de Kleine hoefijzerneus voor het verschijnen van zijn boek al 28 jaar eerder met kenmerken was beschreven (BECHSTEIN, 1789; 1800; 1801; BORKHAUSEN, 1797) was Kuhl desondanks van mening dat deze soort niet bestond. Hij concludeerde uit zijn waarnemingen dat 'Kleine hoefijzerneuzen' juvenielen waren van de Grote hoefijzerneus.

Zo schrijft Kuhl in zijn inleidende hoofdstuk dat Bechstein de Grote hoefijzerneus in twee soorten heeft gesplitst onder de namen *Noctilio Ferrum equinum* en *Noctilio Hipposideros* en dat hij bij zijn soortbeschrijving van de Grote hoefijzerneus met onweerlegbare argumenten zal aantonen dat de anders zo accurate Bechstein zich daarin heeft vergist. Bij zijn beschrijving van de Grote hoefijzerneus schrijft Kuhl vervolgens dat Bechstein twee soorten onderscheidt, de volwassen dieren van de juist door hem beschreven soort onder de naam *Noctilio ferrum equinum* en de jongen onder de naam *Noctilio hipposideros*. De splitsing door Bechstein zou volgens hem hoofdzakelijk berusten op de twee valse tepels die bij *Noctilio hipposideros* zouden ontbreken. Bechstein vermeldt inderdaad in zijn vertaling van Pennants boek (BECHSTEIN, 1800) en in zijn boek uit 1801 dat de valse tepels bij de Kleine hoefijzerneus ontbreken. Hoe Bechstein aan die wetenschap kwam, is onduidelijk, omdat de vrouwtjes van alle soorten van het genus van de hoefijzerneuzen (*Rhinolophus*) valse

tepels nabij de genitale opening (vulva) hebben. Deze ontwikkelen zich echter pas bij de eerste dracht. Zou het kunnen zijn dat Bechstein alleen maar nullipare vrouwtjes (vrouwtjes die nog niet drachtig zijn geweest) heeft gezien? Hoe het ook zij, Kuhl vindt dat hij zijn punt heeft gemaakt en dat daar in het vervolg geen discussie meer over hoeft te zijn (KUHLE, 1817). Kuhl toonde overigens onverminderd grote waardering voor Bechstein als wetenschapper door Bechsteins vleermuis (*Myotis bechsteinii*) (KUHLE, 1817) naar hem te vernoemen.

ANDERS GENOEMD, TOCH DEZELFDE BETEKENIS

De duidelijke regels van de 'International Code of Zoological Nomenclature' (zie kader) zijn bedoeld om de stabiliteit en eenheid van de wetenschappelijke namen van dieren te bevorderen. Een wetenschappelijke soortnaam hoort daarom voor

FIGUUR 4
De bladzijde uit het boek waarin Morris Balthasar Borkhausen (1760-1806) de Kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*) beschreef, maar in dit geval wel met een wetenschappelijke naam. Daarmee is hij de auteur van de soort, al is dat meer dan 200 jaar over het hoofd gezien (foto: Peter H.C. Lina).

FIGUUR 5
Heinrich Kuhl (1797-1821) ontdekte het bestaan van de Kleine hoefijzerneus (*Rhinolophus hipposideros*) en was van mening dat Kleine hoefijzereuzen jongen waren van de Grote hoefijzerneus (*Rhinolophus ferrumequinum*) (kopergravure: Friedrich Fleischmann, collectie Naturalis Biodiversity Center).

een bepaalde soort uniek en onveranderlijk te zijn, ongeacht of een soort mogelijk later in een ander

genus wordt geplaatst. Zo zijn de wetenschappelijke soortnamen van de Grote en Kleine hoefijzerneus, ondanks dat zij in de loop van de tijd zijn ondergebracht bij verschillende genera, onveranderd gebleven (met uitzondering van abusievelijk gebruikte beginhoofdletters en spaties). De soortnaam *ferrumequinum* van de Grote hoefijzerneus is de Latijnse afleiding van *ferrum* = ijzer en *equinum* = paard, dus ijzer van een paard of kortweg hoefijzer. Borkhausen wist aan de wetenschappelijke soortnaam voor de Kleine hoefijzerneus dezelfde betekenis te geven door de uit het Grieks afgeleide soortnaam *hipposideros* te gebruiken, *hippos* = paard en *sideros* = ijzer, dus ook hoefijzer. Zo hebben van de vijf in Europa voorkomende soorten hoefijzereuzen de grootste en de kleinste daarvan een verschillende wetenschappelijke soortnaam, maar met

dezelfde betekenis, zonder dat dat in strijd is met de regels van de Code.

Summary

THE AUTHOR OF THE NAME OF THE LESSER HORSESHOE BAT (*RHINOLOPHUS HIPPOSIDEROS*)

In 1797, Morris Balthasar Borkhausen named the Lesser horseshoe bat as *Noctilio Hipposideros*, probably based on the description by Johann Matthäus Bechstein from 1789. Although Bechstein's description was suitable, it was not accompanied by a latinised binominal scientific name, so his description was not acceptable for nomenclatural purposes. In 1800, Bechstein renamed the Lesser horseshoe bat as *Vespertilio Hipposideros*. In 1817 Heinrich Kuhl rejected this species because he considered Lesser horseshoe bats to be juveniles of the Greater horseshoe bat (*Rhinolophus ferrumequinum*).

Borkhausen's earlier description of the Lesser horseshoe bat was long overlooked, and for more than 200 years *Rhinolophus hipposideros* was attributed to '(Bechstein, 1800)', until this error was discovered by the Russian bat biologist Eugenia Kozhurina. However, her publication from 2006 has remained largely unnoticed. Without any doubt, however, Borkhausen's description is valid under the International Code of Zoological Nomenclature, and therefore the authorship of the name of the Lesser horseshoe bat, *Rhinolophus hipposideros*, should be changed from '(Bechstein, 1800)' to '(Borkhausen, 1797)'.

Literatuur

BECHSTEIN, J.M., 1789. Gemeinnützige Naturgeschichte Deutschlands nach allen drey Reichen. Ein Handbuch zur deutlichem und vollständigem Selbsbelehrung besonderes für Forstmänner, Jugendlehrer und Oekonomen. Erster Band welcher die nöthigen Vorkenntnisse und Geschichte der Säugethiere enthält. Crusius, Leipzig.

BECHSTEIN, J.M., 1800. Thomas Pennant's allgemeine Uebersicht der vierfüßigen Thiere. Volume 2. Im Verlage des Industrie-Comptoir's, Weimar.

BECHSTEIN, J.M., 1801. Gemeinnützige Naturgeschichte Deutschlands nach allen drey Reichen. Ein Handbuch zur deutlichem und vollständigem Selbsbelehrung besonderes für Forstmänner, Jugendlehrer und Oekonomen. Erster Band welcher

die nöthigen Vorkenntnisse und Geschichte der Säugethiere enthält. Crusius, Leipzig.

BORKHAUSEN, M.B., 1797. Deutsche Fauna, oder kurzgefasste Naturgeschichte der Thiere Deutschlands. Erster Theil, Säugethiere und Vögel. Barrentrapp & Wenner, Frankfurt-am-Main.

CLERCK, C., 1757. Svenska spindlar / Aranei svecici. Lars Salvius, Stockholm.

COELEN, J. VAN DER, 2010. Kleine hoefijzerneus *Rhinolophus hipposideros*. In: N. Huizenga, R. Akkermans, J. Buys, J. van der Coelen, B. Morelissen & L. Verheggen (red.), Zoogdieren van Limburg, verspreiding en ecologie in de periode 1980-2007. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht: 123-124.

KOZHURINA, E.I., 2006. The authorship of the scientific name of the lesser horseshoe bat. *Plecotus* et al. 9: 43-45.

KUHL, H., 1817. Die deutschen Fledermäuse. Hanau. (Eigen uitgave).

MILLER, G.S., 1912. Catalogue of the mammals of Western Europe (Europe exclusive of Russia) in the collection of the British Museum, London. British Museum (Natural History), Londen.

PENNANT, TH., 1781. A history of quadrupeds. John Monk, London.

SCHÖBER, W., 1998. Die Hufeisennasen Europas. Die Neue Brehm-Bucherei, Band 647. Westarp Wissenschaften, Hohenwarsleben.

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Alfred Paarlberg (penningmeester), Susanne Hanssen, Ben Mattheij & Math de Ponti.

ALGEMEEN BESTUUR

Wilfred Alblas, Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Pieter Puts, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Ellen Zwart & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond, tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl). www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 38,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 120,00. Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl). IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau (publicaties@nhgl.nl).

Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto), themanummers € 7,-.

IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredactie), Guido Verschoor & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht (mvandemanakker@xs4all.nl).

EDITING SUMMARIES Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK Grafagroep Zuid, Swalmen.

Copyright. Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOELENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoelenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen (plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum (sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolcamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulsbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRIJK

Wouter Jansen (werkgroepdriestruik@nhgl.nl).

WERKGROEP PLANTENSOCIOLOGIE

Johan den Boer (plantensociologie@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven (zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten (snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAIK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg, Postbus 2235, 6201 HA Maastricht (vanschaikestichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHGL (natuurbank@nhgl.nl).

